

Kognitiva hjälpmedel – hur jämlik är tillgången?

VI FRÅGADE 1 607 ARBETSTERAPEUTER SOM FÖRSKRIVER KOGNITIVA HJÄLPMEDEL OM DERAS FÖRUTSÄTTNINGAR ATT SKAPA EN JÄMLIK TILLGÅNG TILL KOGNITIVT STÖD. HÄR ÄR EN SAMMANFATTNING.

Kognitiva hjälpmedel, 2017
© Sveriges Arbetsterapeuter
Layout: Ulf Lundberg
Foto: Colourbox
www.arbetsterapeuterna.se

Varför kognitivt stöd?

Många människor lever med någon form av kognitiv funktionsnedsättning, på grund av exempelvis adhd, autism, demenssjukdom, dyslexi, stroke, traumatisk hjärnskada eller utvecklingsstörning. För dem är kognitivt stöd en avgörande insats för att kunna leva ett fullt fungerande liv med stor delaktighet i samhället.

Kognitivt stöd innefattar många olika insatser såsom strategier i vardagen, handledning av personal och förskrivning av hjälpmedel.

Tack vare kognitiva hjälpmedel, så som appar med påminnelsestöd eller tyngdtäcken, kan dessa människor och deras anhöriga få det stöd de behöver för att kommunicera, minnas, planera sin tid samt skapa struktur och lösa problem i vardagen. Kognitivt stöd och kognitiva hjälpmedel bidrar till att många kan leva ett gott liv och delta på lika villkor i arbete, skola och fritid.

Därför genomförde vi enkäten

Sveriges Arbetsterapeuter har sedan många år ett nära samarbete med en rad brukarorganisationer. En fråga som diskuterats aktivt i vårt brukarråd är den ojämlika tillgången till kognitivt stöd. Brukarrådet anser att kunskapen om hur vi kan skapa ett kognitivt tillgängligt samhälle är låg bland beslutsfattare och att den professionella kompetens som finns bland Sveriges arbetsterapeuter inte används i tillräcklig utsträckning. Detta är djupt beklagligt och drabbar i hög utsträckning de grupper som tillhör de mest utsatta personerna i vårt samhälle, personer med nedsatt intellektuell, kognitiv och kommunikativ förmåga.

Med anledning av detta genomförde förbundet i augusti 2016 en enkät riktad till medlemmarna om deras förutsättningar till att skapa en jämlik tillgång till kognitivt stöd.

Totalt 2 435 medlemmar svarade att de i sin yrkesroll kommer i kontakt med personer i behov av kognitivt stöd. Av dessa uppgav 66 % (1 607 stycken) att de förskrev kognitiva hjälpmedel.

”Jag upplever att kunskapen om kognitiva hjälpmedel och dess betydelse är bristfällig, även kunskapen om arbetsterapeutens kompetens. Det gäller både chefer och medarbetare.”

Ojämlig tillgång på förskrivande arbetsterapeuter

Antalet förskrivande arbetsterapeuter skiljer sig naturligtvis åt över landet, detta då antalet innevånare skiljer sig åt – i Stockholm, Västra Götaland och Skåne återfinns nästan 1/3 av samtliga förskrivande arbetsterapeuter. 66 % av respondenterna har svarat att de förskriver hjälpmedel, med en spridning på mellan 52 % (Västmanland) till 75 % (Kalmar).

Detta behöver inte nödvändigtvis betyda att patienterna får sämre tillgång till kognitiva hjälpmedel, till exempel så ser vi att de förskrivande arbetsterapeuterna i Västmanland i högre grad än de i Kalmar skriver ut hjälpmedel mer frekvent (dagligen eller flera gånger i veckan).

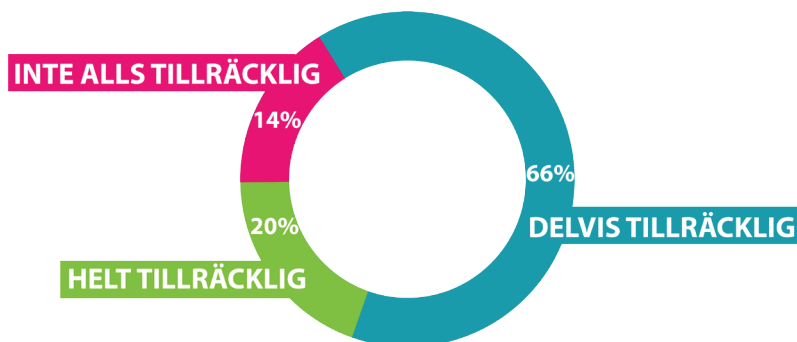
Sveriges Arbetsterapeuter anser trots detta att den ojämna tillgången på förskrivande arbetsterapeuter är ett problem. En större tillgång bör ge en ökad möjlighet för enskilda individer att få en kontakt med en förskrivande arbetsterapeut.

Kompetens

Av de arbetsterapeuter som förskriver anser endast drygt 20 % att de helt och hållet upplever sig ha tillräcklig kompetens. Hela 66 % anser sig ha delvis tillräcklig kompetens för att förskriva kognitiva hjälpmedel, medans drygt 14 % inte anser sig ha tillräcklig kompetens. Det innebär att nästan 80 % i någon mån anser sig ha kompetensbrister.

”Behöver mycket mer kompetens! Det kommer ju hela tiden så mycket nytt. Behöver ständigt uppdateras.”

Arbetsterapeututbildningen ger en god grund att stå på, men för att kunna upprätthålla kompetensen över tid så behövs kontinuerlig kompetenspåfyllnad, vilket är något som är en brist på många håll.

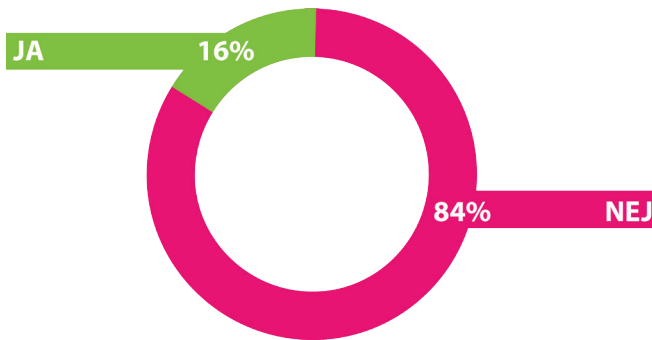
Fråga: Jag upplever att jag har tillräcklig kompetens.

Dessutom upplever de förskrivande arbetsterapeuterna omfattande kompetensbrister hos den övriga personalen. Knappt 2 % av respondenterna upplever att annan personal **har** fullt tillräcklig kompetens om kognitiva hjälpmedel. Hela 62 % uppger att de **inte har** tillräcklig kompetens, 36 % uppger att de **delvis har** tillräcklig kompetens.

Fortbildning

Sveriges Arbetsterapeuter har regelbundet sedan 2009 genomfört undersökningar som syftar till att kartlägga legitimerade arbetsterapeuters möjlighet att delta i fortbildning. Fortbildning är en förutsättning för att säkerställa en hög kompetens och i förlängningen en patient- och brukarsäker vård och omsorg.

I den nu aktuella undersökningen har endast drygt 16 % av de förskrivande arbetsterapeuterna angett att de upplever att de får den kompetensutveckling de behöver.

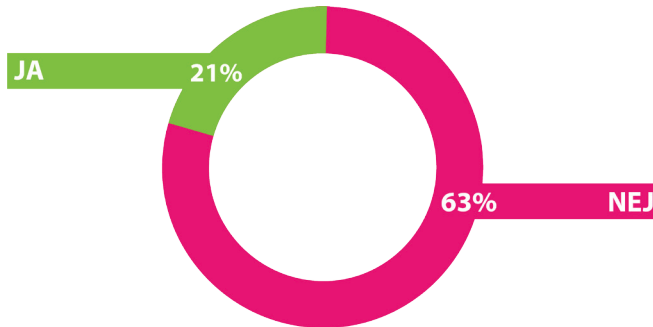
Påstående: Jag upplever att jag får den kompetensutveckling jag behöver.

Detta är mycket allvarligt, men ligger helt i linje med de studier Sveriges Arbetsterapeuter tidigare genomfört.

Tid, ekonomi och sortiment

Bristen på arbetsterapeuter gör sig gällande även på detta område. På grund av att tillgången till legitimerade arbetsterapeuter understiger behoven så hamnar ofta förskrivande arbetsterapeuter i tidsbrist. Det betyder att bara 21 % anser sig ha fullt tillräckligt med tid för att bedöma behoven av kognitiva hjälpmedel.

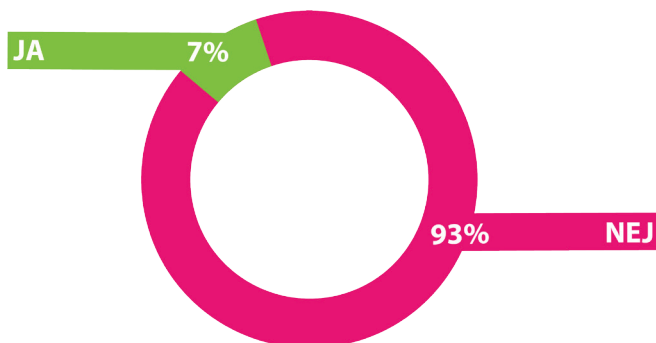
”Tiden är största problemet, att förskriva kognitiva hjälpmedel är mycket mer tidskrävande och behövs mycket mer handledning/instruktion för brukare, vårdpersonal, anhöriga”

Påstående: Jag upplever att jag har tillräckligt med tid för att bedöma behoven av kognitiva hjälpmedel.

Det är till och med så att av de förskrivande arbetsterapeuterna är det endast drygt 7 % som helt och hållet bedömer att de har tid att bedöma behovet, tid att prova ut hjälpmedel, tid att instruera personen samt tid att följa upp och utvärdera det förskrivna hjälpmedlet.

Bristen på tid gör också att de förskrivande arbetsterapeuterna inte fullt ut kan prioritera kognitiva hjälpmedel lika högt som övriga hjälpmedel.

Fråga: Har du tid att bedöma behovet, tid att prova ut hjälpmedel, tid att instruera och träna personen samt tid att följa upp det förskrivna hjälpmedlet?

Drygt 1/3 av respondenterna uppger att de inte kan prioritera kognitiva hjälpmedel lika högt, vilket påverkar tillgången för de individer som hade kunnat vara hjälpta av sådana hjälpmedel.

Om man till detta lägger att olika ekonomiska förutsättningar gäller i olika delar av landet, och att arbetsterapeuter därigenom upplever att det antingen saknas ekonomiska resurser eller att sortimentsutbudet är för dåligt så är det endast 1,6 % av de som anser att de har fullgoda möjligheter att förskriva hjälpmedel.

Brist på tid och ekonomiska resurser är ett mycket stort problem, och något som på ett mycket påtagligt sätt hämmar tillgången till kognitiva hjälpmedel.

Sortimentsutbudet utgör också en begränsning för den hjälp individerna kan erhålla. Endast drygt 15 % av respondenterna uppger att de upplever att sortimentsutbudet är fullt tillräckligt, medan nästan 1/3 upplever att sortimentsutbudet inte alls är tillräckligt.

”Jag arbetar 50 % i en kommun och 50 % i en annan. Stor skillnad i sortiment och utbud!”

”Sortimentet behöver utvecklas. Det är inte så mycket nytänkande kring kognitivt hjälpmedel.”

Trots de problem vi tydliggjort ovan gör nästan 93 % av förskrivande arbetsterapeuter bedömningen att de har möjlighet att låta personen vara delaktig i förskrivningsprocessen. Detta vittnar om arbetsterapiens personcentrerade natur.

Sammanfattning och våra förslag

Ojämlig tillgång till förskrivande arbetsterapeuter

- Se till att det finns tillgång till arbetsterapeuter som förskriver kognitiva hjälpmedel inom hälso- och sjukvård, omsorg och skola för att möta behoven.

Endast 1 av 5 anser sig ha tillräcklig kompetens

- Ha en långsiktig utbildningsplan som säkerställer kompetensen om kognitiva hjälpmedel, både hos förskrivare och annan personal.

Tiden räcker inte till

- Ge arbetsterapeuter tillräckliga förutsättningar så som tid och ekonomiska resurser för att kunna prioritera kognitiva hjälpmedel.

Det finns stora skillnader i sortimentet

- Se till att det blir jämlikt, oavsett var i landet man bor, och att sortimentet utvecklas i takt med nya innovationer.

Vi kan #arbetsterapi

Många människor kan inte leva livet fullt ut på grund av skada, sjukdom eller funktionsnedsättning. Men med stöd av en arbetsterapeut kan de klara vardagen, vara delaktiga i samhället och känna att livet är meningsfullt.

Sveriges Arbetsterapeuter är den enda fackliga organisationen som kan arbetsterapi. Vi driver nolltolerans mot ohälsosamma arbetsförhållanden och jobbar för att våra medlemmar ska få ett tryggare, lönsammare och ännu mer utvecklande arbetsliv.

Sveriges Arbetsterapeuter är en partipolitiskt obunden organisation och en del av Saco som tillsammans samlar cirka 680 000 akademiker i 23 olika medlemsförbund.

SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER

Planiavägen 13 • Box 760
131 24 Nacka • 08-507 488 00
kansli@arbetsterapeuterna.se
www.arbetsterapeuterna.se